

Pauli Kiuru kok

Kirjallinen kysymys Tavase Oy:n konkurssista aiheutuvat vastuut ja maanomistajille kuuluvat korvaukset

Eduskunnan puhemiehelle

Tampereen ja Valkeakosken seudun tekopohjavesihanke käynnistyi 1993 yleissuunnitelmalla. Vuonna 2002 perustettiin Tavase Oy (toiminnanharjoittaja), jonka osakkaina ovat nykyään Akaan, Kangasalan, Lempäälän, Tampereen ja Vesilahden kunnat. Sen tarkoituksena oli rakentaa Kangasalan ja Pälkäneen harjualueelle (Vehoniemi—Isokangas) tekopohjavesilaitos. Hankkeessa laadittiin useita erilaisia suunnitelmia laitoksesta. Pälkäneen osalta KHO hylkäsi vesilain mukaisen lupahakemuksen ensimmäisen kerran 30.8.2018 ja lopulta koko hankkeen 28.3.2024 vastoin toiminnanharjoittajan, valvovan viranomaisen ja lupaviranomaisen käsityksiä asiasta. Toiminnanharjoittaja käytti hankkeeseen yli 10 miljoonaa euroa, joista suurin osa oli Tampereen konsernipankin myöntämää velkarahoitusta. Yhtiökokous asetti yhtiön selvitystilaan 25.6.2025 ja käräjäoikeus päätti Tavase Oy:n asettamisesta konkurssiin 6.3.2026.

Hanke on aiheuttanut epävarmuutta sekä taloudellisia menetyksiä suunnitellun hankealueen asukkaille, yrityksille, maanomistajille, Pälkäneen seurakunnalle ja kunnalle sekä Kangasalan kaupungille. Hanke on vaikeuttanut mm. Pälkäneen kaavoitusta sekä vaarantanut Pälkäneen vesihuollon ja alueen Natura- ja luonnonsuojelualueet. Pälkäneen kunta ja maanomistajat ovat tehneet 30 vuotta selvitystyötä, jotta päätöksentekijöillä olisi ollut käytössään perusteet toimimattoman hankkeen lopettamiselle.

Hanke on tehnyt alueella tutkimuksia pääasiassa vuosien 1994—2014 välillä ja rakentanut tutkimuslupien perusteella 168 havaintoputkea ja 7 kaivoa Kangasalan kahdelle ja Pälkäneen yhdelle tuotantoalueelle. Toiminnanharjoittaja on joutunut hakemaan tutkimuslupia viranomaiselta, koska maanomistajat eivät olleet vakuuttuneita hankkeen ja sen tutkimusten oikeutuksista. Tutkimuslupamääräysten mukaisesti näiden rakenteiden sijoituslupa raukesi, kun lupahakemus hylättiin. Osa kiinteistöjen omistajista on vaatinut toiminnanharjoittajaa toimimaan KHO:n vahvistamien lainvoimaisten tutkimuslupapäätösten mukaisesti ja siten sopimaan rakenteiden poistosta ja korvauksista maanomistajien kanssa. Toiminnanharjoittaja on tutkimuslupaprosessin aikana luvannut poistaa rakenteet, jos hankkeelle ei myönnetä lupaa ja vastata haittojen korvaamisesta. Tutkimuslupaprosessin jälkeen hankkeen hakemussuunnitelmassa 29.4.2013 toiminnanharjoittaja on kertonut tarkemmin hankkeen ennallistamistoimenpiteistä:

"Kaikki hakijan esittämät toimenpiteet ovat tarvittaessa täysin ennallistettavissa. — Kaivot ja havaintoputket voidaan poistaa, täyttää kaivettu tila maa-aineksella, tasata maanpinta ja

Kirjallinen kysymys KK 294/2026 vp

maisemoida alue esim. istutuksilla. — Päämääränä on toimia vastuullisesti siten että ennallistaminen voidaan suorittaa purkamalla rakennetut rakenteet ja maisemoimalla rakentamisen jäljet vastaamaan mahdollisimman lähelle alkuperäistä luontoa."

Valvova viranomaisen Pirkanmaan ELY-keskus (PIRELY) on lausunnossaan 17.9.2013 todennut nämä toimenpiteet riittäviksi. Kuitenkaan hankkeen luvan hylkäämisen jälkeen PIRELY ei ole valvonut tutkimuslupamääräysten noudattamista ja vaatinut toiminnanharjoittajaa poistamaan rakenteita. Sen sijaan PIRELY on lausunut asiasta toiminnanharjoittajan pyynnön 14.2.2025 mukaisesti eli käytännössä hyväksynyt rakenteiden jättämisen kiinteistöille lähes kokonaan. Tämän PIRELY:n laiminlyönnin takia useat maanomistajat ovat täyttäneet toiminnanharjoittajan 15.10.2024 päivätyn vastauslomakkeen, ilman että heillä on ollut tietoa lainvoimaisista tutkimuslupamääräyksistä. Useat maanomistajat ilmaisivat kuitenkin kirjallisesti kantanaan, että vastauslomakkeen mukaiset toimenpiteet eivät ole riittäviä.

Toiminnanharjoittaja ei ole suostunut toimimaan asianmukaisesti, vaan on viranomaisten myötävaikutuksella poistanut jopa 60 metriä maanpinnan alle ulottuvista rakenteista vain maanpäälliset näkyvät osat eli muutaman prosentin. Kiinteistöillä, joiden omistajat ovat vaatineet toiminnanharjoittajaa toimimaan lainvoimaisten lupamääräysten mukaisesti, ei rakenteita ole poistettu lainkaan. Toiminnanharjoittajan konkurssin myötä kiinteistöille on jäämässä rakenteita, joille ei osoitettu omistajaa eikä vastuutahoa, joka kantaa vastuun mahdollisista haitoista tai vahingoista aiheutuvista kustannuksista.

Aluehallintovirasto (AVI, lupaviranomainen) on hyväksynyt 18.6.2025 rakenteiden jättämisen yksityisille kiinteistöille ilman maanomistajien suostumusta, vaikkei hylätyllä hankkeella ole enää yleisen edun mukaista oikeutusta.

Suurin osa tutkimuksista on tehty Pälkäneen tuotantoalueella, joka oli noin 1 km leveä ja 3 km pitkä. Pälkäneläisille maanomistajille on maksettu korvauksia suuruusluokkaa tuhannesosa toiminnanharjoittajan kaikista kuluista. Korvaukset ovat olleet mitättömät verrattuna hankkeesta asianosaisille kiinteistönomistajille aiheutuneisiin työmääriin, pitkäaikaisiin haittoihin ja edunmenetyksiin. Vesilain mukaan viranomaisten pitää hoitaa korvausasiat ja lupamääräysten valvonta, mutta käytännössä tämä on toteutunut vain toiminnanharjoittajan edun mukaisesti.

Tutkimuksista aiheutuvien vahinkojen korvaamiseksi toiminnanharjoittaja oli tallentanut vain 21 000 euroa vakuuksia ja osakaskunnat antaneet sille takauksia 5 miljoonalla eurolla. Maanomistajat eivät ole saaneet tietoa, mihin nämä vakuudet ja takaukset on käytetty. Lupaviranomainen ei ole pyydettyä suostunut kertomaan, mikä on talletettujen vakuuksien tilanne. Vaatimuksista huolimatta lupaprosessissa ei asetettu riittäviä vakuuksia. Lupaviranomainen totesi päätöksessään 18.9.2009: "Vakuuden asettamista koskevat vaatimukset ympäristölupavirasto hylkää ottaen huomioon odotettavissa olevien vahinkojen vähäisyys ja se, että hakijana on kuntien muodostama yhtiö."

Toiminnanharjoittaja ja lupaviranomainen eivät ole käsitelleet korvausasioita viimeisen kymmenen vuoden ajalta. Korvauksia koskevan tutkimuslupamääräyksen perusteluissa (VHAO, 2007) on todettu, "ettei asiassa hallinto-oikeudessa ole edellytyksiä riittävän tarkasti ja kiinteistökohtaisesti määrittää hanketta varten tarvittavan toisen omaisuuteen kohdistuvan

Kirjallinen kysymys KK 294/2026 vp

käyttöoikeuden pinta-alaa ja ajallista pituutta eikä asiassa siten ole täällä asianmukaisia perusteita tarvittavasta käyttöoikeudesta maksettavan korvauksen arvioimiseen ja ratkaisemiseen." Lisäksi hallinto-oikeus on todennut, että jos asiaa ei saada sovittua, niin luvanhaltijan on saatettava asia ympäristölupaviraston ratkaistavaksi ja korvaushakemukseen liitettävä kiinteistökohtainen selvitys asian ratkaisemiseksi.

Toiminnanharjoittajan hakemuksesta tutkimusluvan edellä kuvatun mukaista käyttöoikeutta ja vahingonkorvausten määrittämismenettelyä noudatettiin vuosien 2006—2008 tutkimusvahinkojen korvaamiseksi seuraavilla päätöksillä. Toiminnanharjoittaja on siten ollut tietoinen tutkimusluvassa sitä koskevista määräyksistä.

Tutkimusluvan mukaiset päätökset:

- Länsi-Suomen ympäristölupaviraston päätöksellä 10/2011/2, 8.2.2011 on annettu ratkaisu tutkimusluvasta, ja päätöksestä valitettiin Vaasan hallinto-oikeuteen.
- Vaasan hallinto-oikeus antoi 28.12.2012 päätöksen nro 12/0386/1 jätettyjen valitusten johdosta. Vaasan hallinto-oikeus hylkäsi valitukset pääosin. Päätöksestä jätettiin valitukset korkeimpaan hallinto-oikeuteen.
- Korkein hallinto-oikeus antoi 14.2.2014 päätöksen. Päätöksessä taltionumero 427 ja diaarinumero 295/1/13 valitukset hylättiin ja vahingoista ja käyttöoikeuksista maksettavat korvaukset ratkaistiin Vaasan hallinto-oikeuden määräämällä tavoin. Tutkimusrakenteet (kaivot ja havaintoputket) saivat olla paikoillaan, kunnes tekopohjavesilaitosta koskevassa 22.9.2003 päivätyssä hakemusasiassa annettiin lainvoimainen päätös. Tässä päätöksessä ratkaistiin myös havaintoputkien ja kaivojen sijoitus maastossa.
- Korkein hallinto-oikeus hylkäsi 30.8.2018 antamallaan päätöksellä KHO 2018:121 toiminnanharjoittajan hakemuksen Pälkäneen tuotantoalueen osalta ja palautti Kangasalan tuotantoalueiden osalta Aluehallintovirastoon uudelleen valmisteltavaksi.
- Aluehallintovirasto otti 6.2.2020 käsittelyyn erillisen merkittävästi muutetun hakemuksen Pälkäneen tuotantoalueen suunnitelmista.
- Aluehallintovirasto antoi 4.6.2020 päätöksen nro 134/2020, jolla se myönsi Pälkäneen tuotantoalueelle luvat ja myönsi pysyvät käyttöoikeudet sekä maksettavat korvaukset kiinteistöjen omistajille. Vaasan hallinto-oikeus pääosin hylkäsi päätöksestä tehdyt valitukset.
- Korkein hallinto-oikeus hylkäsi 28.3.2024 antamallaan päätöksellä nro 945/2024 Tavase Oy:n hakemukset Pälkäneellä ja Kangasalalla. Alueelle myönnetyt käyttöoikeudet tutkimusrakenteille raukesivat, ja näin ollen havaintoputket sekä kaivot olisi purettava tutkimuslupapäätösten mukaisesti.

Tavase Oy ei ole asiakirjojen perusteella maksanut korvauksia vuoden 2008 jälkeen tehdyistä tutkimuksista ja käyttöoikeuksista kiinteistöjen omistajille (KHO:n päätös taltio 427). Tutkimusluvan mukainen tutkimusrakenteiden purkamismääräys tuli tämän KHO:n päätöksen jälkeen lainvoimaiseksi.

Kiinteistönomistaja on pyytänyt PIRELY:ltä toiminnanharjoittajan lupahakemusten asiakirjoja, joista PIRELY on antanut lausunnon 17.9.2013. PIRELY kertoo säilyttävänsä kyseisiä asiakirjoja vain 10 vuotta ja kehottaa tiedustelemaan niitä lupaviranomaiselta AVI:lta. Vastavasti AVI:lta kysyttäessä viitataan taas PIRELY:n arkistoihin.

Kirjallinen kysymys KK 294/2026 vp

Viranomaiset eivät kykene valvomaan lupamääräysten noudattamista ja tekemään asianmukaisia päätöksiä, jos heillä ei ole käytettävissään hankkeen asiakirjoja. Tästä voi seurata myös sitä, että toiminnanharjoittajan lupaprosessin aikaiset lupaukset toimenpiteistä, mm. ennallistamisesta, unohtuvat eivätkä toteudu.

Tampereen kaupunginvaltuusto on lähtenyt korjaamaan Tavase Oy:n rahoitustilannetta 26.3.2008 § 74 ja päättänyt antaa toiminnanharjoittajalle enintään 5 miljoonan euron suuruisen omavelkaisen takauksen. Takauksella korvataan mahdolliset tulevat tutkimuksista aiheutuneet lainvoimaiset velvoittavat vastuut, joihin yhtiön omat varat eivät riitä. Yhtiön muut osakkaat osallistuvat rahoitukseen antamalla vastatakauksen omistusosuuksien mukaisella osuudella.

Tavase Oy on vahvistanut saaneensa Tampereen kaupungilta omavelkaisen takauksen suuruudeltaan 5 miljoonaa euroa. Takaussitoumus on toimitettu nimenomaan kaikkia sellaisia aiheutuvia vastuita varten, joihin yhtiön varat eivät riitä ja joista on lainvoimainen velvoittava korvauspäätös olemassa. Kyse on siten tutkimusrakenteiden (kaivot ja havaintoputket) poistamisesta kiinteistöjen omistajien mailta.

Tavase Oy:n hallitus on välttääkseen varojen loppumisen tehnyt 8.4.2025 pidetyssä kokouksessaan 3/2025 § 6 päätökset rahoituksen järjestelyistä. Tutkimusrakenteiden poistamiseksi ja mahdollisen selvitystilan toteuttamiseksi on tehty luottolimiittiin 200 000 euron suuruinen korotus.

Pälkäneläiset kiinteistöjen omistajat toimittivat 24.6.2025 kirjelmän Tavase Oy:lle ja sen omistajatahoille ennen yhtiökokouksen kokoontumista. Siinä on muistutettu Tavase Oy:tä ja sen omistajatahoja valitustuomioistuimessa vireillä olevasta tutkimuslupien mukaisesta korvausasiasta.

Lisäksi huomautan, että Tampereen kaupunki on tästä huolimatta tehnyt päätöksen 11.12.2025 § 218 koskien Tavase Oy:n lainasaamisia ja osakaskuntien laskutuksen toteutusta varten. Päätöksessä on virheellisesti todettu, että Tavase Oy olisi pyrkinyt hoitamaan velvoitteensa kiinteistöjen omistajia kohtaan. Tutkimusrakenteita ei ole poistettu lainvoimaisten tutkimuslupapäätösten mukaisesti.

Yhteenvetona totean, että lainvoimaisten päätösten vastaisesti viranomaisten myötävaikutuksella tekopohjavesihankkeen rakenteita ei ole poistettu yksityisten kiinteistöiltä ja kiinteistönomistajille maksettavia korvauksia ei ole asianmukaisesti käsitelty. Kuntien yhteisesti omistama yhtiö on konkurssissa ja varaton eikä ole kykenevä hoitamaan velvoitteitaan.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten hallitus voisi edistää, että velkarahalla rahoitettujen kuntien omistamien osakeyhtiöiden laiminlyönnit eivät jää hankealueen yksityisten maanomistajien vahingoksi konkurssitilanteissa, erityisesti kun hanke on viranomaisten päätöksellä sijoittanut rakenteita maanomistajien kiinteistöille heidän vastustuksestaan huolimatta,

Kirjallinen kysymys KK 294/2026 vp

jotta vesihuoltohankkeen lupahakemuksen hylkäämisen jälkeen valvontaviranomainen ja lupaviranomainen turvaisivat yksityisten kiinteistönomistajien lailliset edut ja oikeudet lainvoimaisten lupamääräysten mukaisesti,

miten varmistetaan, että toiminnanharjoittaja ja viranomaiset toimivat lupaprosessin lainvoimaisten päätösten ja lupamääräysten mukaisesti, eivätkä tee uusia tulkintoja jälkikäteen aiheuttaen epävarmuutta ja luottamuspulaa viranomaistoimintaan ja

miten varmistetaan, että viranomaisilla on arkistossaan ja käytettävissään hankkeiden lupaprosessien asiakirjat yli kymmenen vuoden jälkeen, silloin kun niillä on merkittäviä oikeusvaikutuksia ja niitä tarvitaan päätöksenteon perusteena hankkeelle suunnitellun jopa sadan vuoden elinkaaren ajan?

Helsingissä 28.6.2026

Pauli Kiuru kok